

Lexicon Istoric Retic (LIR)

Collenberg Adolf, Lexicon Istoric Retic (LIR) – Internet Juni 2007

Lais d'Engiadin'Ota

Cuntrada da lais dal temp postglazial che s'estendevan oriund. senza interrupziun da S.Murezzan fin a Malögia. Als lais da l'Engiadin'Ota appartegnan il Lej da Segl, il Lej da Silvaplauna, il Lej da Champfèr ed il Lej da S.Murezzan. Cun ina surfatscha da 4,14 km² ed ina profunditad max. da 71 m è il Lej da Segl il pli grond lai dal GR. Il Lej da Silvaplauna ha ina surfatscha da 2,65 km² ed ina profunditad max. da 77 m, quel da Champfèr ina surfatscha da 0,67 km².

Il 1288 ha l'uv. da Cuira cedì ses dretgs sin ils lais da S.Murezzan, Staz e Giazöl en fittanza ereditara a la fam. Planta. Lur tschains da fittanza, incassads dals 15 d'avr. fin a la fin da sett., importavan enturn il 1400 500 peschs (da consegnar mintgamai il venderdi), fittadins pli pitschens da la regiun avevan da furnir en total 3'225 peschs l'onn. Ils Artigels da Glion dal 1526 han privà l'uv. da ses dretgs sin il Lej da Segl. Il 1869 ha Johannes Badrutt cumprà ina part dals dretgs da pestga sin il Lej da Segl, acquistads il 1943 da la vischn. da Segl. Ina pitschna part dals dretgs da pestga è anc oz en possess priv. La pestga pratigada sin ils lais da l'Engiadin'Ota, en l'En ed en il Lej da Giazöl ha furmà ina funtauna da nutriment impurtanta fin en il 19. tsch.

Ils projects per ovras idraulicas, preschentads en ils onns 1905/18, èn vegnids refusads da la Dretgira federala il 1934 suenter cuntraversas lungas ed animadas. Il 1946 ha la Cumünaunza Pro Lej da Segl rimnà 100'000 frs per Segl e 200'000 frs per Stampa per indemnizar la perdita da gudogn che quellas duas vischn. han acceptà cun renunziar a la concessiun per la durada da 100 onns. Era ils plans dal 1882 per ina via d'aua da S.Murezzan a Malögia cun ina sclusa tr. S.Murezzan Bagn e Champfèr n'en betg vegnids realisads. Dal 1889-1914 han ins mantegnì in traffic da bartgas a motor sin il Lej da S.Murezzan, concessiunà era per il Lej da Segl a partir dal 1908. Il Lej da S.Murezzan è l'unic lai da l'Engiadin'Ota che vegn explotà dapi il 1887 per la producziun d'electricitat. Oz servan ils lais da l'Engiadin'Ota o.t. als pli div. sports da stad (navigar a vela, surfing, pestga, e.a.) e d'enviern (cursas da chaval, passlung, patinagi, polo, e.a.). Dapi il 1966 s'engascha la Pro Surlej per la protecziun da l'entira cuntrada da lais.

Litteratura:

A. Fonio, Der Kampf um den Silsersee..., en: Fs. zur 124. Jahresversammlung in Segl/Sils i.E., hg. von der SPN, 1944, 34–44, 45–51; R. Boppart, Sils im Engadin, 1980, 70–80; S. Margadant, M. Maier, St. Moritz, 1993, 20–27; M. Maier, Die Oberengadiner Seen, 1995.